

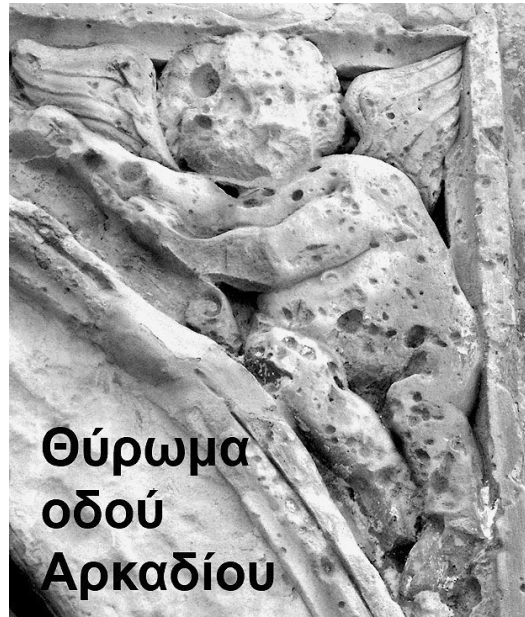
■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΔΑΚΗ*

Αναδιφώντας το χθες 93

Περιήγηση: Ανακαλύπτοντας τους μεγάλους ρεθεμνιώτικους έρωτες

Θύρωμα οδού Κλειδής

Θύρωμα οδού Αρκαδίου

Ποιος ήταν που είπε ότι η ιστορία είναι κατ' ανάγκη ανιαρή; Θα προσπαθήσουμε να τον διαψεύσουμε πραγματικά ποιώντας μια ακόμα διαφορετική περιήγηση, μετά από εκείνες για τον τρόμο, την τροφή και το χιούμορ του Ρεθύμνου. Γιατί, δεν έχει μόνο ηγέτες, πολιτική, πολέμους και μνημεία η ιστορία. Έχει και απλούς ανθρώπους, με αδυναμίες και προτερήματα, με ανασφάλειες και βεβαιότητες, και βέβαια με αισθήματα: πάνω απ' όλα με αγάπες και έρωτες! Στην ξενάγηση και στην εκδήλωσή μας στη συνέχεια θα δούμε ότι **και στο Ρέθυμνο ο έρωτας δεν είχε όρια σε καμία ιστορική του περίοδο**. Θα γνωρίσουμε 21 ιστορίες αγάπης, στις οποίες ο έρωτας δεν σταμάτησε ούτε ανάμεσα σε θρησκείες, ούτε ανάμεσα σε εθνότητες αλλά ούτε και ανάμεσα σε κοινωνικές τάξεις.

Ξεκινώντας από τα θυρώματα με τους ερωτιδέες και από την Ερωφίλη και τον Πανάρετο του Ρεθύμνιου Γεώργιου Χορτάση και φθάνοντας στον Κυριάκη Πολιουδάκη, που τα βράδια παίζει μέχρι σήμερα στην Παλιά Πόλη το ακορντεόν σε ανάμνηση της αγαπημένης Αρμενοπούλας, θα σταθούμε σε έρωτες χριστιανών και μουσουλμάνων σε όλους τους δυνατούς συνδυασμούς, καθηγητών με μαθητές τους, διευθυντριών με μεροκαματιάρηδες, Γερμανών στρατιωτών με Ελληνίδες, Ρώσων με Ρεθεμνιωτοπούλες και ευπόληπτων ανδρών με κοινές «μπεντενιώτισσες» γυναίκες. Όμορφα μουσικά κομμάτια στο πιάνο θα συνοδεύσουν τις αφηγήσεις, ενώ θα προβληθούν μικρά σχετικά βίντεο και θ' ακουστούν μερικές από τις πιο όμορφες παντινάδες για τον έρωτα.

Συνεχίζουμε σήμερα το θέμα των περιηγήσεων ή αλλιώς ιστορικών περιπάτων, το οποίο ξεκινήσαμε στις προηγούμενες «Αναδιφώσεις», παρεμβάλλοντας λόγω επικαιρότητας ακόμα μία περιήγηση, που θα πραγματοποιήσουμε την επόμενη εβδομάδα. Ο πλήρης τίτλος της είναι «Ανακαλύπτοντας τους μεγάλους ρεθεμνιώτικους έρωτες. 20+1 ιστορίες αγάπης που άφησαν εποχή». Την **Πέμπτη 14 Φεβρουαρίου**, λοιπόν, ημέρα του Αγίου Βαλεντίνου, στα πλαίσια των **Ημερών Ρεθύμνου 2019**, θα συγκεντρωθούμε **στις 6.00 το απόγευμα** στο κτήριο της Αποβάθρας στο παλιό λιμάνι, για να περιηγηθούμε στο Ρέθυμνο των μεγάλων ερώτων και να καταλήξουμε στις **7.00 μ.μ. στο Σπίτι του Πολιτισμού**. Εκεί, με τη βοήθεια πολλών συμπολιτών, στις αφηγήσεις, στη μουσική και στο βίντεο, θα προσφέρουμε μια ενδιαφέρουσα -θέλουμε να πιστεύουμε- εκδήλωση.

Εν πάση περιπτώσει όμως το ζήτημα βαρύνει πολύ εις βάρος των ιθυνόντων του Συλλόγου των ενταύθα προσφύγων, οι οποίοι δεν έπρεπε να φανώσι τόσοσιν ενδοτικοί προ μιας κατηγορίας η οποία ήρχετο τόσοσιν σφοδρά να θίξει τον προσφυγικό κόσμο της παρ' ημίν πόλεως και συνεπώς δια την άρση πάσης αμφιβολίας επεβάλλετο να δείξουν μεγαλύτεραν προθυμίαν και δραστηριότητα... Ήδη μετά το γεγονός φυσικά ευρίσκοντο εκτεθειμένοι απέναντι της κοινής γνώμης... Μετά τούτο αξίζει να αναφέρω ενταύθα ότι ο Θεοφιλέστατος επίσκοπος δεν έπαυσε ενεργών δια την επάνοδον της απαχθείσης και προς τούτο απήθυνε το κάτωθι

Σήμερα θα δώσουμε στους αναγνώστες μια πρόγευση για το τι θα έχουν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν. Θα παραθέσουμε μερικές από τις ιστορίες αγάπης που άφησαν εποχή στην πόλη μας. Θα ξεκινήσουμε από εκείνη της προσφυγοπούλας από τη Μικρασία, που μη γνωρίζοντας τα ελληνικά, τόλμησε να μιλά στα τουρκικά με ένα μουσουλμάνο του Ρεθύμνου και να τον ερωτευτεί, ξεπερνώντας έτσι τόσο τα θρησκευτικά όσο και εθνολογικά σύνορα! Κι αυτό σε μια εποχή άκρατου φανατισμού, αμέσως μετά την Μικρασιατική Καταστροφή το 1922 και λίγο πριν την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1924. Γράφει γι' αυτούς ο Ανδρέας Νενεδάκης στο μυθιστόρημα «Οι Βουκρέφαλοι. 1922»: «...Με την τελευταία αποστολή των ανταλλαγέντων Μπουσουλμάνων της πόλεώς μας, ήτις έλαβε χώραν την 30ήν παρελθόντος (5.5.24), με το ατμόπλοιον 'Τουρκία' ανεχώρησε και η Χριστιανική πρόσφυξ Ε.Τ. εκ Περγάμου της Μικράς Ασίας, ηλικίας 18 ετών, ήτις συνδέθεισα δι' έρωτος με κάποιον οθωμανόν συμπολίτην μας εδέχθη τέλος να τον ακολουθήσει εις την Μ. Ασίαν, απαραιτημένη την θρησκείαν της και τους ενταύθα ευρισκομένους γονείς της. Το επεισόδιον δεν θα είχε σημασίαν εάν κατά την διεξαγωγήν του δεν συνέβαινε να μεσολαβήσουν και άλλα γεγονότα...

τηλεγράφημα, προς την Γενικήν Διοίκησιν ζητών την επέμβασίν της σχετικώς.
Γενικήν Διοίκησιν Μετά των δι' αρμοπολίου Τουρκία αναχωρησάντων Μουσουλμάνων συναπήλθεν απαχθείσα προς εξισλαμισμόν η Ε. Τ. πρόσφυξ εκ Περγάμου Μ. Ασίας, κόρη ηλικίας 18 ετών. Τοιούτων θλίβει βαθυτάτα εκκλησίαν και θίγει εθνικήν φιλοτιμίαν. Παρακαλούμεν ενεργήσατε συντόμως αρμοδίοις δι' επιστροφήν απαχθείσης και απόδοσιν αυτής γονεύσιν ενταύθα. Ο Ρ(εθύμνης) Τ(ιμόθεος)».

Στο ερώτημα αν μπορεί η θέση και η ιδιότητα ενός ανθρώπου να νεκρώσει το ερωτικό αίσθημα κάποιου άλλου απέναντί του, η απάντηση είναι ιστορικά όχι. Θα αναφέρουμε εδώ δύο ρεθεμνιώτικα παραδείγματα, το δεύτερο από αυτά ανώνυμο, για ευνόητους λόγους.
Κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, το 1916 μια τραγική ιστορική συγκυρία οδήγησε το Δ' Σώμα στρατού να παραδοθεί με τη θέληση των διοικούντων του στους Γερμανούς, μετά την κατάκτηση της Ανατολικής Μακεδονίας από τους Βουλγάρους. Περίπου 7.000 Έλληνες στρατιώτες με τους αξιωματικούς τους εκποτίστηκαν στο Görlitz της Γερμανίας και κρατήθηκαν αιχμάλωτοι για δύο-μισι χρόνια, μέχρι τη λήξη του πολέμου. Κάποιοι από τους κρατούμενους ανέπτυξαν ερωτικές σχέσεις με ντόπιες Γερμανίδες, μερικές από τις οποίες είχαν αίσια έκβαση. Μεταξύ αυτών και εκείνη του Εμμανουήλ Χατζάκη, από την Πηγή Ρεθύμνου.

ΜΙΑ ΕΚΠΛΗΚΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤΗ ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Κατακτητής ο γιός, υπόδουλος ο πατέρας

ΡΕΘΥΜΝΟ
Του διάσημου γιού μου...
Μια απίστευτη...
...στο χωριό Πηγή του Ρεθύμνου...
...μετά πολλά χρόνια...
...πατέρας και γιός...
...στην καταστροφή...
...στην οδύνη που...
...του γιού...
...ο πατέρας...
...της Κρήτις χώρας...

Γερμανός άξιωματικός έπεσε στην Κρήτη με άλεξιπτωτο τὸ 1941 καὶ συνάντησε ἐκεὶ τὸν... πατέρα του!..

[Χανιώτ. Νέα, 25-5-1982]

Αναφέρει σχετικά ο Γιώργος Εκκεκάκης στο βιβλίο του «Το χωριό Πηγή του Ρεθύμνου»: «Με την Πηγή συνδέθηκε μια ιστορία εκείνου του πολέμου, την πλοκή της οποίας δεν θα μπορούσε να τη συλλάβει ούτε ο πιο ευφάνταστος παραμυθός. Ο γράφων δεν είναι σε θέση να γνωρίζει πού σταματά η αλήθεια (αν υπάρχει) και από πού αρχίζει η μυθοπλασία, δεν θα μπορούσε όμως να μην αναφερθεί σε αυτήν. Η ιστορία δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά σε περιοδικό πανελληνίας και μεγάλης κυκλοφορίας (το 1954) και προκάλεσε αίσθηση σε όλη τη χώρα. Το όνομα του χωριού ακούστηκε στο πανελλήνιο. Μια από τις εκδοχές της ιστορίας αναδημοσιεύτηκε και στην εφημερίδα Χανιώτικα Νέα (25-5-1982). Όπως σημειώνει ο Πολιουδάκης (1, 460): «Οι Πηγιανοὶ στάθηκαν οἱ πιο τυχερὸι ἀπ' ὅλους στὴν περιφέρεια τῆς μάχης... Δυο γνωστές τῆς γερμανικῆς (ἀνθρώπου τοῦ χωριοῦ) ἔσωσαν τοὺς υπόλοιπους. Ο Μανώλης Χατζάκης, που εἶχε ζήσει στὴ Γερμανία καὶ φημιολογούσαν τότε πὼς εἶχε συναντηθεῖ με τὸν γιο του ὅταν ἀλεξιπτωτιστὴς καὶ ὁ Χριστόφορος Χαμαράκης...».

Δεν ήταν άγνωστες και οι περιπτώσεις που κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο κοπέλες είχαν ερωτευτεί Γερμανούς στρατιώτες. Αρκετοί απ' αυτούς ήταν ψηλοί, στην ακμή της ηλικίας και της δύναμής τους. Κάποιοι ήταν ξανθοί και γαλανομάτες, ένα χαρακτηριστικό που τους έκανε ερωτευσίμους, παρόλο τον κίνδυνο τα κορίτσια να στιγματιστούν ως δωσιλόγοι και να τύχουν της τύχης της διαπόμπευσης και του κουρέματος εν χρω μεταπολεμικά. Άλλωστε δεν ήταν όλοι χιτλερικοί, ιδιαίτερα οι Αυστριακοί στρατιώτες, που είχαν ακολουθήσει υποχρεωτικά τα γερμανικά στρατεύματα μετά το Anschluss. Μερικές φορές βέβαια τα κίνητρα των κοριτσιών δεν ήταν και τόσο αγνά, αλλά είχαν να κάνουν με την κατοχική πείνα και την καλύτερη, σε σχέση με τον ντόπιο πληθυσμό, επισιτιστική κατάσταση των στρατευμάτων κατοχής...

Θα τελειώσουμε για σήμερα με έναν ανεκπλήρωτο έρωτα. Πρόκειται για εκείνον της μετέπειτα διευθύντριας του Παρθενωγαγείου Ρεθύμνου Χρυσής Αθανασιάδου για έναν ανώνυμο Ρεθεμνιώτη. Γράφει για τον έρωτα αυτό η *Εύα Λαδιά*: «...Η ευρυμάθεια, το ήθος και ο χαρακτήρας της φαίνεται ότι κερδίζουν την εκτίμηση του τότε επισκόπου Διονυσίου Καστρινιογιαννάκη, που τη θεωρεί «πνευματική του κόρη» και αναπτύσσεται ανάμεσα τους μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα αλληλογραφία, όπου ο επίσκοπος καταθέτει πολλούς από τους προβληματισμούς του στην 24χρονη τότε Χρυσή, με την ανάγκη ενός ανθρώπου να μοιράζεται με το πνευματικό του παιδί θέματα που τον απασχολούν, εθνικά, πολιτικά, προσωπικά... Τελικά δεν κατορθώνει παρά την ισχυρή του επιχειρηματολογία να την φέρει κοντά στις απόψεις του. Απόλυτη ήταν πάντα η Χρυσή. Και το έδειξε για μια ακόμα φορά στη διάρκεια της φιλίας της με τον επίσκοπο, αν και του έχει ανοίξει την καρδιά της για το μεγάλο αίσθημα που κυριαρχεί μέσα της για μια μεγάλη μορφή των γραμμάτων και του πνεύματος.

Δεν υπάρχει λόγος αναφοράς ονομάτων... Σημασία έχει ότι ο έρωτας αυτός που έμεινε ανεκπλήρωτος, πλήγωσε βαθιά τη Χρυσή, την οποία προσπαθεί στις επιστολές του να παρηγορήσει ο επίσκοπος. Εστιάζει στη σημασία της συγγνώμης, όσο κι αν είναι αθεράπευτη τραυματική εμπειρία η αθέτηση μιας υπόσχεσης. Εκείνη όμως φαίνεται πως δεν μπορεί να ξεπεράσει την αισθηματική αυτή απογοήτευση κι όταν ο δεσπότης της εύχεται μια μέρα να τη δει θαυμάσια αποκατεστημένη, εκείνη του εκμυστηρεύεται ότι δεν πρόκειται να παντρευτεί. Όπως κι έγινε... Ο εκλεκτός της Χρυσής όχι μόνο δεν κατάλαβε ποτέ το φλογερό της αίσθημα, αλλά αντίθετα πίστευε πως παραείναι σοβαρή για την ηλικία της και την έκρινε εντελώς ακατάλληλη για να την ερωτευθεί. Απογοητευμένη λοιπόν η Χρυσή Αθανασιάδου έπαψε να ενδιαφέρεται για τις χαρές της ζωής. Η απογοήτευση επηρέασε βαθιά και τον χαρακτήρα της. Κλείστηκε στον εαυτό της...». Θα συνεχίσουμε όμως την επόμενη εβδομάδα, με αρκετές ακόμα περιπτώσεις, που έρχονται να αποδείξουν την παντοκράτορική και στο Ρέθυμνο του Σοφόκλειου «**έρωτας ανέκατε μάχαν**».

* Ο Χάρης Στρατιδάκης είναι Δρ Παιδαγωγικής-ιστορικός ερευνητής-συγγραφέας sthris@yahoo.gr, 2831055031